

Oponentský posudok diplomovej práce Lucie Lopatovej

„Osvojování cizího jazyka (angličtiny) na základě mateřského jazyka (češtiny)—souvislosti s teorií dětského jazykového obrazu světa “

Cieľom diplomovej práce bolo porovnanie mechanizmu a princípov osvojovania jazyka materského a cudzieho u detí v predškolskom veku na základe pozorovaní ich jazykových schopností v oboch skúmaných jazykoch. Pozorovania sa diali v rámci výuky v materskej škole s bilingválnym výukovým programom a náznak experimentu na načrtnutie kompetencie detí v rôznych doménach jazykových analýz bol administrovaný 11 deťom vo veku od 4 rokov do 5 rokov a 8 mesiacov. Autorka zhrňuje prácu tvrdením, že “charakter osvojování druhého jazyka v předškolním věku se neukazuje být zcela odlišný od osvojování prvního jazyka, naopak vykazuje mnoho podobností...” (s. 90). Nie som si však istá, či je takéto zhrnutie podložené dostatočnými dôkazmi.

Silnou stránkou diplomovej práce bola, na teoretickej úrovni, zvýraznená potreba transdisciplinarity v skúmaní jazykovej akvizície. Časť 2 vyvoláva v čitateľovi nádej, že takýto pohľad bude kľúčovým v prístupe autorky ku zberu dát, ich analýze a v následnej interpretácii pozorovaní a výsledkov. Očakávanie sa však nenaplnilo. Strohé a subjektívne pozorovania (nijak nezaznamenávané, prípadne nespísané), doplnené o rudimentárny experiment, boli analyzované na úrovni klasickej lingvistickej schémy subdomén jazyka (fonetiky a fonológie, semantiky, gramatiky, komunikácie a pragmatiky a slovnej zásoby). I sľubovaný prínos teorii detského jazykového obrazu sveta je sporný.

Očividnou je disproporcija spísanej teórie a prístupov k štúdiu akvizície (2/3 textu) a vlastného prínosu autorky k danej téme bádania (1/3 textu). Učebnicové zhrnutie akvizíčných teórií s množstvom citácií druhotných zdrojov však úplne opomína tému akvizície druhého jazyka. Keďže práve táto oblasť sa javí tou, ktorú chcela autorka sledovať, vynechanie prehľadu literatúry práve v tejto oblasti výskumu a teórie sa zdá kritické. Ďalším dôležitým opomenutím v časti 3—*Faktory vývoje dětské řeči*—je biologická stránka vývojového stavu dieťaťa. Z teoretických prístupov zhrnutých v časti 1 je zrejmé, že predchádzajúce teórie kontrastujú najviac v ich podtrhnutí vrodenných schopností a prostredím akvizície. Biológii, konkrétne atypickému vývoju, nie je venovaná žiadna pozornosť v zmienených faktoroch. Štúdie populácií netypicky sa vyvíjajúcich detí kriticky dopĺňujú poznanie typicky sa vyvíjajúcich detí. Moje konceptuálne výhrady sú nasledovné:

- 1/ chýbajúci úvod a prehľad literatúry na tému akvizície druhého jazyka,
- 2/ opomenutie biológie medzi faktormi vývoja detskej reči,
- 3/ predpoklad metalingvistickej znalosti v osvojovaní druhého jazyka,
- 4/ “motherese” nie je univerzálny fenomén, viď prácu Bambi Schieffelin a Elinor Ochs,
- 5/ obsah zhrnutia v ďalekosiahlom teoretickom úvode nie je vždy relevantný prezentovanej problematike (napr. prenatalne vnímanie reči matky na s. 46), prípadne čakajúci na ponúkajúcu sa polemiku (napr. Média zo s. 37 a videonahrávky v MŠ zo s. 68).

K vlastnému prínosu diplomovej práce do oboru bádania mám takisto niekoľko dôležitých pripomienok:

- 6/ Postup získavania dát nie je uvedený. Etický prístup ku zberu dát predpokladá, že rodičia podpísali informovaný súhlas so zapojením sa detí do observačnej štúdie ako i do experimentálnej časti. Rodičia ktorých detí boli oslovení? Aká bola návratnosť informovaných súhlasov? Do prílohy by bolo vhodné doplniť originálny dopis informovaného súhlasu.

7/ Chýba popis detí v observačnej časti štúdie. Aké boli parametre k zapojeniu 11 detí do experimentálnej časti štúdie? Kde a ako boli deti testované? Ako dlho trvalo samotné testovanie a aká bola presná testovacia procedúra?

8/ Charakter obzervácie a interpretovanie výsledkov experimentov sú post hoc skôr ako vychádzanie z hypotéz podložených teóriou.

9/ V interpretácií dát z pozorovania detí sa autorka opiera minimálne o teórie a špecifiká vývoja popísané na prvých 60 stranách diplomovej práce. Čiastočná krosreferencia je medzi časťou 4—*Vývoj jazykových kompetencií*—a časťou 5—*Osvojování druhého jazyka (angličtiny) v mateřské škole*. Inak, ako celok, posobí celá práca dosť nepreviazane.

10/ Chýba tabuľka 1.

11/ Bolo by žiadúce editovanie angličtiny (v abstrakte je English versus czech) i drobných nedostatkov v českom texte.

Zhrnutie: Téma diplomovej práce Lucie Lopatovej je veľmi zaujímavá a v kontexte výuky angličtiny ako druhého jazyka už v predškolskom veku, určite dôležitá pre informovanosť pedagógov či rodičov. Avšak, samotný prínos nových pozorovaní a výsledkov rudimentárnych experimentov je minimálny. Autorka prejavila priemernú schopnosť analýzy i syntézy, ale neukázala žiadnu schopnosť kritického náhľadu či už na existujúce teoretické prístupy alebo prístupy bilingválneho programu výuky v materských školách.

Preto nie som presvedčená, či predložená práca rozsahom i obsahem splňuje požiadavky kladené na diplomové práce, ale k obhajobe ju doporučujem. V prípade úspešnej obhajoby navrhujem hodnotenie “dobrý.”

V Prahe dňa 11. 6. 2012

Eva Filippová, Ph.D.